

Η ΦΙΛΙΑ – ΑΓΑΠΗ – ΕΡΩΣ ΣΤΟΝ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΚΟΣΜΟ

Στην Ελλάδα της αρχαιότητας 'φιλία, αγάπη και έρως' είναι τρεις *πολυσχιδείς* έννοιες, που χαρακτηρίζαν κοινωνικά σχήματα με πολλές ομοιότητες μεταξύ τους, ώστε να χρησιμοποιούνται αδιακρίτως. Πιο συγκεκριμένα:

α) Η φιλία εντοπίζεται μεταξύ κυρίως αρρένων, σπανίως μεταξύ θηλέων, και ακόμη σπανιότερα μεταξύ ενός άρρενος και ενός θήλεος, και επίσης παραπέμπει κυρίως σε ένα ομόφυλο ερωτισμό, χωρίς να αποκλείεται να είναι ενίοτε και ετερόφυλος. Συχνά απαντά και με καθαρά κοινωνικό ή και πολιτικό περιεχόμενο.

β) Η αγάπη και ο 'έρως' είναι δύο έννοιες συνώνυμες, συνδεδεμένες με το ερωτικό στοιχείο, τις περισσότερες φορές ομόφυλο, λέξεις καθιερωμένες στο λεξιλόγιο εραστών και ερωμένων.

Είναι λοιπόν πρόδηλο ότι στην προσπάθειά μας να δώσουμε μια σύντομη, αλλά ορθή περιγραφή των πιο πάνω όρων, δεν θα μπορέσουμε να αποφύγουμε μια νύξη στην γνωστή ως 'Ελληνική ομοφυλοφιλία', και τον ελληνικό ερωτισμό γενικότερα.

«Φίλος είμι τινί = είμαι φίλος κάποιου»

Η 'φιλία' στον Ελληνικό κόσμο εκφράζεται με την έκφραση 'φίλος είμι τινί', η οποία ερμηνεύεται αναλόγως της λειτουργίας του επιθέτου 'φίλος', δηλ. ενεργητικά ή παθητικά. Αν το θεωρήσουμε ενεργητικό, τότε η έκφραση αυτή μεταφράζεται «*εγώ είμαι φίλος με κάποιον*» ή πιο σωστά «*εγώ φιλώ κάποιον*», δηλ. «*εγώ συμπαθώ κάποιον*». Αν όμως εκλάβουμε το επίθετο 'φίλος' με παθητική σημασία, τότε ερμηνεύεται ως «*εγώ είμαι αγαπητός σε κάποιον*» ή πιο σωστά «*κάποιος φιλεί – αγαπά εμένα*», δηλ. «*εγώ είμαι συμπαθητικός σε κάποιον*» ή «*κάποιος με συμπαθεί*». Το πρόβλημα δηλ. στην έκφραση 'φίλος είμι τινί' εντοπίζεται στο ποιος είναι φίλος ποιού. Η ίδια ασάφεια υπάρχει και στην νεοελληνική γλώσσα, καθώς στην έκφραση 'είμαι φίλος του υπουργού' το επίθετο λειτουργεί παθητικά και σημαίνει ότι 'συμπαθούμαι από κάποιον υπουργό' ή ότι 'βρίσκομαι υπό την προστασία του'. Αν όμως πω 'είμαι φίλος του θεάτρου', το επίθετο έχει ενεργητική σημασία, και σημαίνει ότι 'εγώ συμπαθώ το θέατρο'. Είτε όμως παθητικά είτε ενεργητικά εκληφθεί το επίθετο, η έννοια της φιλίας είναι μονοσήμαντη χωρίς βέβαια να αποκλείεται η όποια 'ανταπόδοση' φιλίας, από μεριάς του λήπτη, η οποία όμως είναι τελείως διαφορετική από την καθ' εαυτήν φιλία¹.

Όσον αφορά τον Αριστοτέλη, οι απόψεις του περί φιλίας παρουσιάζονται στην «Ρητορική»: «*Ἄς δούμε τώρα ποιους οι άνθρωποι αγαπούν και ποιους μισούν, και για ποιόν λόγο, αφού όμως πρώτα ορίσουμε την έννοια της φιλίας και την ενέργεια της φιλικής συμπεριφοράς*»². Και αμέσως μετά γίνεται πιο λεπτομερειακός στο θέμα της φιλίας λέγοντας ότι «*Ἡ ενέργεια της φιλικής συμπεριφοράς ἐγκείται στο να επιθυμείς για κάποιον αυτά που θεωρείς ωφέλιμα όχι για σένα τον ίδιο, αλλά για τον φίλο σου (...)* Συνεπώς 'φίλο' ονομάζουμε εκείνον που 'δείχνει ενδιαφέρον', αλλά και τον αναγνωρίζεται αυτό το ενδιαφέρον, που δείχνει στον άλλον»³. Το ίδιο ακριβώς υποστηρίζει και στα Ηθικά Νικομάχεια, όπου αναφέρει πως «*φίλο ονομάζουμε εκείνον που επιθυμεί και πραγματοποιεί ό,τι είναι ή φαίνεται καλό για κάποιον άλλον. Αλλά και αυτόν που εύχεται οι άλλοι να ζουν για χάρη του εαυτού τους*»⁴. Όμως δεν αποκλείεται μια τέτοια φιλία-αγάπη για τον 'άλλον' να φέρει κάποια οφέλη σ' αυτόν που την προσφέρει από μεριάς εκείνου που την δέχεται. Όμως ο πρωταρχικός σκοπός της φιλίας δεν είναι ο «εγώ», αλλά ο «εκείνος». Αυτήν λοιπόν την φιλία που ωφελεί τον «εκείνο», και που δεν αποκλείεται να έχει κάποια οφέλη και στον «εγώ», ο Αριστοτέλης την ονομάζει «τέλεια/πλήρη φιλία». Συνεπώς για τον Αριστοτέλη στην πρόταση «*Ο Α είναι φίλος του Β*», δηλ. «*Ὁ Α φιλεῖ τὸν Β*», εξυπακούεται ότι ο Α είναι εκείνος που 'δίνει', και ο Β είναι εκείνος που 'παίρνει' μέσα από την φιλική αυτήν σχέση, όπως επίσης ότι και η έννοια 'Φίλος' αποδίδεται μόνο στον Α.

¹ Αυτή η επισήμανση οδηγεί αναπόφευκτα σε μια σημαντική παρατήρηση, πως δηλ. για τους Έλληνες η Φιλία ήταν μία 'ετεροβαρής' σχέση ανάμεσα σ' αυτόν που δίνει, ο οποίος βρίσκεται σε πλεονεκτική θέση, και σε κάποιον που παίρνει, κι αυτός μειονεκτεί. Κάτι παρόμοιο δεν αποκλείεται να συμβαίνει και σήμερα, όπως π.χ. στην έκφραση 'είμαι φίλος ενός πολιτικού'. Όμως σήμερα η φιλική σχέση τις περισσότερες φορές είναι 'αμφιβαρής', και διαμοιράζεται ανάμεσα σε δύο πρόσωπα ίδιας δυναμικής ή αδυναμίας. Κάτι τέτοιο για τους Έλληνες της τότε εποχής ήταν αδιανόητο, διότι η φιλία κάλυπτε γι' αυτούς προσωπικές ανάγκες.

² Ρητορ. 1380b36

³ Ρητορ. 1381a1. Αυτό που θέλει να πει εδώ ο Αρ. είναι πως για να υπάρξει 'φιλία' πρέπει να υπάρχουν δύο άνθρωποι, ένας Α που να 'δείχνει ενδιαφέρον' για ένα Β. Όμως 'φίλος' ονομάζεται μόνο ο Α, διότι αυτός είναι που 'νοιάζεται', αλλά και αυτός είναι που του αναγνωρίζεται αυτό το ενδιαφέρον. Για τον Β το μόνο αξιολογικό στοιχείο είναι πως αναγνωρίζει στον Α το ενδιαφέρον του για εκείνον. Δεν ονομάζεται όμως 'φίλος'.

⁴ 1166a3ff. Πάλι και εδώ ένας Α λέγεται 'φίλος', αν προσπαθεί να κάνει ό,τι ευχαριστεί ένα Β.

Η ΦΙΛΙΑ ΓΙΑ ΣΩΚΡΑΤΗ & ΠΛΑΤΩΝΑ

Σωκράτης και Πλάτων συζητώντας για την 'φιλία' την συνδέουν πρωτίστως με το ερωτικό στοιχείο, αλλά δευτερευόντως και με το πολιτικό και κοινωνικό σύστημα. Και για τους δύο ίσχυε ότι 'φιλία = αγάπη = έρως'. Επίσης δέχονταν ότι η 'φιλία', είτε ως πολιτική – κοινωνική, είτε και ως ερωτική σχέση, ήταν 'μονοσήμαντη' από τον ένα 'φίλο' στον άλλο, χωρίς απαραίτητως να υπάρχει άμεση ανταπόδοση. Η διαφορά τους με τον Αριστοτέλη βρίσκεται στο ότι «όταν ένας Α είναι 'φίλος' με ένα Β, τότε ο Α θα είναι εκείνος που θα εισπράττει, κι ο Β αυτός που θα προσφέρει» τα όποια οφέλη μέσα απ' αυτήν την σχέση.

Πρώτον: Η 'Φιλία' ως Κοινωνική επαφή και σχέση στον Πλατωνικό «Λύσι» 210cd

Ο Σωκράτης συνομιλώντας με τον Λύσι δίνει ένα ορισμό της 'φιλίας', που μεταφράζεται ως ένα έμπρακτο κέρδος του 'υποκειμένου' της φιλίας εκ μέρους του 'αντικειμένου', δηλ. στην έκφραση «ο Α φιλεί τον Β (=ο Α είναι φίλος του Β)» πρέπει ο Β να κάνει κάτι 'καλό' για τον Α. Πιο συγκεκριμένα λέει στον Λύσι 210c6-d4:

- I. «*ἄρ' οὖν τῷ φίλῳ ἐσόμεθα καὶ τις ἡμῶς φιλήσει ἐν τούτοις, ἐν οἷς ἂν ὤμεν ἀνωφελεῖς;*» = *Σε ποιόν θα είμαστε φίλοι, ή ποιος θα είναι φίλος μας, αν εμείς τους είμαστε άχρηστοι;*», και αμέσως μετά
- II. «*νῦν ἄρα οὐδὲ σέ ὁ πατήρ οὐδὲ ἄλλος ἄλλον οὐδένα φιλεῖ, καθ' ὅσον ἂν ᾗ ἄχρηστος.*» = *ούτε καν ο πατέρας σου, αλλά ούτε και κανείς άλλος γίνεται φίλος με κάποιον, όταν εκείνος του είναι άχρηστος*», και στην συνέχεια
- III. «*ἐάν μὲν ἄρα σοφὸς γένῃ, ὃ παῖ, πάντες σοὶ φίλοι καὶ πάντες σοὶ οἰκεῖοι ἔσονται—χρήσιμος γὰρ καὶ ἀγαθὸς ἔσῃ—εἰ δὲ μὴ, σοὶ οὔτε ἄλλος οὐδεὶς οὔτε ὁ πατήρ φίλος ἔσται οὔτε ἡ μήτηρ οὔτε οἱ οἰκεῖοι.*» = *αν λοιπόν, Λύσι, γίνεις σοφός, όλοι θα γίνουν φίλοι σου, και άνθρωποι δικόι σου, γιατί θα τους είσαι χρήσιμος – διαφορετικά κανείς, ούτε ο πατέρας σου, ούτε η μητέρα σου, ούτε οι συγγενείς σου δεν θα γίνουν φίλοι σου*».

Μέσα από τα λόγια του Σωκράτη καταλαβαίνουμε ότι στην λογική του η έννοια του 'ο Α είναι φίλος του Β' λειτουργεί με ένα τελείως διαφορετικό τρόπο, απ' ό,τι στον Αριστοτέλη. Εκεί ο Α είναι εκείνος που 'δίνει' στον Β, είναι αυτός που βρίσκεται σε θέση ισχυρού, βοηθού. Όμως εδώ, στον Σωκράτη, οι όροι έχουν αντιστραφεί· όταν ένας Α γίνεται φίλος ενός Β, τότε εννοείται ότι ο Β είναι εκείνος που βοηθάει τον Α, ή για να το πούμε αλλιώς, ο Α είναι εκείνος που έχει ανάγκη τον Β, τον χρειάζεται, άρα ο Α βρίσκεται στην ανάγκη, ενώ ο Β είναι ο ισχυρός.

Στο 213eff ο Σωκράτης γίνεται σαφέστερος λέγοντας ότι *'αν ένας Α αγαπά → ένα Β, τον αγαπά διότι ο Α κάτι χρειάζεται από τον Β'*, και συνεχίζει δίνοντας παραδείγματα:

Ο *'φτωχός' Α αγαπά → τον 'πλούσιο' Β, διότι χρειάζεται τα χρήματά του* 215d.

Ο *'μη ειδώς' Α αγαπά → τον 'ειδότα' Β, διότι χρειάζεται τις γνώσεις του* 215d7

Ο *'άρρωστος' Α αγαπά → τον 'γιατρό' Β, διότι χρειάζεται τις συμβουλές του* 218e

Αυτού του είδους η 'φιλία ≈ αγάπη' είναι άκρως χρησιμοθηρική και εγωιστική. Αυτός ο εγωισμός φαίνεται, όταν ο Σωκράτης λέει ότι *'όποιος δεν χρειάζεται τίποτε από κανένα δεν αγαπά κανένα'* 215bc.

]

Στο 219d λέει: <σε παράφραση>

- *όταν ο Α αγαπά → τον Β, κάτι περιμένει από τον Β, π.χ. ένα 'κ'.*
- *το 'κ' το θέλει, διότι μέσω αυτού θα αποκτήσει το 'λ'.*
- *το 'λ' το θέλει, διότι μέσω αυτού θα αποκτήσει το...*

και φτάνει έτσι στο τελικό αποτέλεσμα, που χρεώνεται πλέον ως το 'αρχικό αίτιο' της φιλίας. Αυτό το ονομάζει *'πρώτον φίλον'*⁵. Αυτό είναι εκείνο, ένεκα του οποίου ξεκινά αρχικά η αγάπη. Άρα για τον Σωκράτη, όταν αγαπάμε κάποιον, τον αγαπάμε ψεύτικα, υποκριτικά. Στην ουσία αγαπάμε αυτό που περιμένουμε ως 'τελικό αποτέλεσμα', δηλ. το 'πρώτον φίλον', και το αγαπάμε αληθινά, πραγματικά, χωρίς ανταλλάγματα. Τι εννοεί όμως με αυτόν τον όρο, θα φανεί ύστερα πιο κάτω.

⁵ Ο όρος αυτός δεν έχει αριθμητική αξία σειράς του 'φίλου', αφού ουσιαστικά αυτός είναι ο τελευταίος, αλλά αξιολογική.

Δεύτερον: Η 'Φιλία' ως Πολιτικό φαινόμενο στην Πλατωνική «Πολιτεία»

Στην Πλατωνική 'Πολιτεία' τα μέλη της κοινότητας συνδέονται μεταξύ τους με δεσμούς 'αδελφικής φιλίας'⁶. Συνεπώς η πολιτεία είναι τρόπον τινά μια κοινοβιακή συνύπαρξη ατόμων με άρρηκτους δεσμούς 'φιλίας' μεταξύ τους, οι οποίοι όντας ενωμένοι οφείλουν να τα μοιράζονται όλα «όσο γίνεται»⁷. Ποιοι όμως είναι αυτοί που θα ζουν έτσι κοινοβιακά; Όχι βέβαια όλοι γενικώς οι πολίτες, αλλά μόνο η άρχουσα τάξη, δηλ. οι Φιλόσοφοι. Συνεπώς στην τελευταία τάξη οι Δημιουργοί, δεν χρειάζεται να μοιράζονται τίποτε ή να ζουν κοινοβιακά. Αυτοί εξαιρούνται των ρυθμίσεων αυτών λόγω ελλείψεως παιδείας. Ο Πλάτων επιβάλλει την κοινοκτημοσύνη των αγαθών μόνο στους πνευματικά καλλιεργημένους (=Φιλόσοφοι), διότι αυτοί έχουν αναγνωρίσει την αξία της σοφίας στην ζωή, και έχουν απαρνηθεί κάθε έννοια ιδιοκτησιακής ανάγκης⁸.

Μέσα στην Πλατωνική κοινωνία διακρίνουμε πλέον δύο μεγάλες τάξεις, τους Φιλοσόφους και τους Δημιουργούς (εργάτες, αγρότες). Μπορεί να ζουν στην ίδια πόλη, όμως ζουν χωριστά, αφού η οργάνωση της ατομικής τους ζωής διαφέρει ριζικά: οι Φιλόσοφοι ζουν κοινοβιακά, ενώ οι Δημιουργοί ατομικά. Πώς λοιπόν λειτουργεί αυτή η Πλατωνική φιλία μέσα σ' αυτήν την περίεργη κοινωνία; Δεδομένου ότι στην σχέση «ο Α είναι φίλος του Β» ο 'Α' χρειάζεται τον 'Β', είναι προφανές ότι φιλία ανάμεσα στους Φιλοσόφους δύσκολα μπορεί να υπάρξει. Άρα αυτοί που θα επιζητήσουν την φιλία ως αρωγό στην αμάθειά τους είναι οι Δημιουργοί, και αυτοί που την προσφέρουν είναι οι Φιλόσοφοι. Ο σκοπός αυτής της ιδιότυπης φιλίας δεν είναι να καλύψει συναισθηματικά, οικονομικά ή υπαρξιακά κενά των Δημιουργών, αλλά να τους βοηθήσει να εγκαταλείψουν την αναζήτηση της ικανοποίησης στα επίγεια αγαθά, και να στραφούν προς τον Κόσμο των Ιδεών και προς την καθαρότητα των εννοιών, που υπάρχουν εκεί. Για να επιτευχθεί αυτό πρέπει η μέχρι πρότινος διαιρεμένη αυτή κοινωνία σε Φιλοσόφους και Δημιουργούς, 'γρήγορα' και με ταχείς ρυθμούς να ομογενοποιηθεί μέσω της φιλίας. Αυτή η ένωση των τάξεων είναι ο στόχος της τέλει κοινωνίας. Για να γίνει αυτό, πρέπει όλοι οι πολίτες να μοιράζονται κοινούς στόχους, χαρές και λύπες, να θεωρούν ως κέρδος και ζημία το ίδιο ακριβώς πράγμα, διότι έτσι μόνο θα ενωθούν και θα μπορέσει η φιλία μεταξύ τους να λειτουργήσει⁹. Έτσι όμως ο Πλάτων διαμορφώνει μια κοινωνία, όπου η ατομική ιδιαιτερότητα σιγεί εμπρός στην ανάγκη για ένωση και επιδίωξη του κοινού συμφέροντος. Αυτός είναι και ο λόγος για τον οποίον πρέπει όλοι οι πολίτες να έχουν τις ίδιες ηδονές και λύπες, να λυπούνται και να χαίρονται μαζί. Αντιθέτως η ιδιωτικοποίηση των συναισθημάτων καταστρέφει και διασπά την κοινότητα.

Και μη νομίσει κανείς ότι αυτή η ομοιογένεια στην χαρά και την λύπη αφήνεται στην διακριτική ευχέρεια της πλειοψηφίας του συνόλου των πολιτών. Η χαρά εκείνη με την οποία θα χαίρονται όλοι, και η λύπη εκείνη με την οποία θα λυπούνται, είναι αυτή την οποία θα υποδείξει – στην ουσία θα επιβάλει – ο μορφωμένος 'φίλος' στον αμόρφωτο 'φίλο': είναι οι χαρές και λύπες τις οποίες έκρινε ο Φιλόσοφος ως 'φίλος' κατάλληλες για τον άλλον.

⁶ Πλ. Πολιτεία, 415a2, *ἔστε μὲν γὰρ δὴ πάντες οἱ ἐν τῇ πόλει ἀδελφοί*

⁷ Πλ. Πολιτεία, 424a *«πάντα ὅ,τι μάλιστα κοινὰ τὰ φίλων <δεῖ> ποιεῖσθαι = οἱ φίλοι πρέπει να τα ἔχουν ὅλα μεταξύ τους κοινὰ»*. Η Κοινοκτημοσύνη των Αγαθών, που προτείνει εδώ ο Πλάτων, είναι εμφανής και δεν αμφισβητείται από κανένα σχολιαστή ως τέτοια. Όμως αρκετοί ερμηνευτές 'εἶδαν' μέσα στην πρόταση αυτήν του Πλάτωνα ένα πρώιμο Κομμουνισμό. Εννοιολογικά έχουν δίκιο, ιστορικά όμως έχουν ἀδίκιο. Ο 'Κομμουνισμός' ως έννοια, απογυμνωμένη από τα ιστορικά γεγονότα του 20^{ου} αιώνα, δεν είναι τίποτε άλλο, ειμή μόνο ένα μοντέλο οργάνωσης της κοινωνίας, όπου οι άνθρωποι μοιράζονται ό,τι ἔχουν μεταξύ τους. Εδώ είναι όμως και το επίμαχο σημείο, που κάνει την ειδοποιό διαφορά ανάμεσα στον Ιστορικά θεμελιωμένο Κομμουνισμό του 20^{ου} αιώνα, και στον Κομμουνισμό ως έννοια, που είχε κατά νου ο Πλάτων, και που ὁντως προτείνει εδώ. Στον ιστορικό Κομμουνισμό οι άνθρωποι, που μοιράζονται μεταξύ τους τα αγαθά, είναι οι ανήκοντες στην εργατική τάξη, στο Προλεταριάτο. Στον Πλατωνικό όμως Κομμουνισμό είναι οι εκπρόσωποι της πνευματικής Αριστοκρατίας, γι' αυτό και αποκλείονται απ' αυτόν οι ανήκοντες στην κατώτερη τάξη των Δημιουργών (εργάτες, αγρότες), οι οποίοι μπορούν να συνεχίσουν να ἔχουν την ιδιοκτησία τους. Δηλ. στο ερώτημα «Ήταν ο Πλάτων εισηγητής ενός πρώιμου Κομμουνισμού;» η απάντηση είναι σίγουρα καταφατική. Όμως ο Πλατωνικός Κομμουνισμός (δηλ. στην ουσία η κοινοκτημοσύνη των αγαθών, όπως την ἔβλεπε εκείνος) δεν ἔχει καμία σχέση με τον ιστορικό Κομμουνισμό. Για να το πούμε πιο απλά: όπου υπάρχει ομοιογένεια, ομογενοποίηση, κοινοκτημοσύνη, υπάρχει και «Κομμουνισμός». Όπως ακριβώς η Δημοκρατία ως έννοια δεν είναι 'μία' και μοναδική, αλλά αναλόγως του τρόπου λειτουργίας της διαιρείται σε «Λαϊκή» και «Αστική», έτσι και ο Κομμουνισμός αναλόγως της ιδιότητας, ταυτότητας των πολιτών τους οποίους καλεί να μοιράζονται μεταξύ τους τα ὅποια αγαθά ἔχουν, μπορεί να διαιρεθεί σε «Προλεταριακό» Κομμουνισμό (αυτός είναι ο Ιστορικός), όπου οι 'εργάτες - αγρότες' μοιράζονται περιουσιακά στοιχεία: σε «Αστικό» Κομμουνισμό, όπου οι αστοί – κεφαλαιούχοι μοιράζονται τα κέρδη τους μέσω οικονομικών συνεργασιών (αυτός είναι η σημερινή «Παγκοσμιοποίηση» ως ένας «άλλος» Κομμουνισμός, δηλ. μια «άλλη» μορφή κοινοκτημοσύνης των αγαθών. Τέλος μπορεί να υπάρξει και ο «Πνευματικός» Κομμουνισμός, όπου οι 'Φιλόσοφοι – Βασιλείς' θα μοιράζονται μεταξύ τους όχι μόνο τα 'πνευματικά' τους προσόντα για το καλό του κοινωνικού συνόλου, αλλά και ὅλα ὅσα ἔχουν ή κάνουν στην ζωή τους. Αυτό το τελευταίο ήταν ο Πλατωνικός Κομμουνισμός, και τίποτε περισσότερο, ή τίποτε λιγότερο.

⁸ Πλ. Νόμοι, 739e ff.

⁹ Πλ. Πολιτεία, 462b4 *«ἡ κοινὴ ἀνάμεσα στους ανθρώπους χαρὰ και λύπη ἐνώνει τὴν κοινωνία, ὅταν ὅλοι οἱ πολῖτες γενικῶς με τρόπο ὅσο γίνεται ὁμοιο περισσότερο χαίρονται για κάτι που κερδίζουν, ἢ πάλι λυπούνται για κάτι που χάνουν.(..)Αντιθέτως ὅταν ἡ χαρὰ και ἡ λύπη ἐξατομικευθεῖ, τότε ἡ ἐνωση τῆς κοινωνίας διαλύεται»*.

Κάθε προσωπική εκτίμηση σιγεί, κάθε ατομική επιλογή εξαφανίζεται, κάθε ξεχωριστή προσωπικότητα ισοπεδώνεται προκειμένου η κοινωνία μέσω της 'φιλίας' να ομογενοποιηθεί¹⁰.

Μέχρι να ομογενοποιηθεί η κοινωνία, φιλόσοφοι και δημιουργοί θα ασχολούνται ο καθένας μ' αυτό που του έχει ανατεθεί να κάνει. Δηλ. οι φιλόσοφοι να διοικούν δίκαια και να προσφέρουν την φιλία τους, οι Φύλακες να προστατεύουν την πόλη, οι Δημιουργοί να παράγουν αγαθά για τις δύο πιο πάνω τάξεις, αλλά και να δέχονται την φιλία των Φιλοσόφων προσπαθώντας να τους μοιάσουν¹¹. Όλοι μεταξύ τους θα είναι 'φίλοι', διότι όλοι πλέον έχουν κάτι καλό να προσφέρουν στην κοινότητα, η κάθε τάξη το δικό της. Όταν λοιπόν στην αρχή στον Λύσι (I,II,III) είδαμε τον Σωκράτη να του λέει ότι: *‘αν είσαι χρήσιμος, όλοι θα σε αγαπούν’* έδωσε ουσιαστικά τον ορισμό της φιλίας: «Φιλία είναι να είσαι χρήσιμος» Όμως σε ποιόν; Στην 'Πολιτεία' παίρνουμε την απάντηση «Σε όλες τις λοιπές κοινωνικές τάξεις». Στην πράξη αυτό ερμηνεύεται ως εξής:

- i) Οι Φιλόσοφοι είναι χρήσιμοι = κυβερνούν δίκαια = οι άλλες δύο τάξεις τους αγαπούν και τους ανταμείβουν δίνοντάς το δικαίωμα αυτό.
- ii) Οι Φύλακες είναι χρήσιμοι = προστατεύουν την πόλη = οι άλλες δύο τάξεις τους παραχωρούν το δικαίωμα να ζουν χωρίς να εργάζονται.
- iii) Οι Δημιουργοί είναι χρήσιμοι = παράγουν αγαθά σύμφωνα με τις δυνάμεις τους = οι άλλες δύο τάξεις τους παραχωρούν το δικαίωμα της ιδιοκτησίας.

Οι πολίτες στην Πλατωνική 'Πολιτεία' καλούνται λοιπόν να ακολουθήσουν ένα δρόμο 'φιλίας', μέσω του οποίου θα δημιουργήσουν ένα κοινωνικό πλαίσιο με θεσμούς υγιείς, ώστε να αυτό να λειτουργήσει ως «Κράτος». Εύλογα όμως εδώ ανακύπτει το ερώτημα: Στην Πλατωνική σκέψη η 'φιλία' υποτάσσεται στο Κράτος, ή το Κράτος στην φιλία; Δηλ. με άλλα λόγια ο Πλάτων δίνει τόση έμφαση στην έννοια της φιλίας, διότι έχει υπ' όψη του πως με αυτήν θα οργανωθεί σωστά το Κράτος, ή δίνει έμφαση στο Κράτος, διότι έτσι μέσω της άρτιας οργάνωσής του θα προωθηθεί η έννοια της σωστής φιλίας; Για ποιόν εκ των δυο νοιάζεται, για το άτομο ή το σύνολο; Το ερώτημα φαντάζει εν μέρει κυκλικό και αφελές, αλλά είναι ουσιαστικό, διότι ο ίδιος δίνει την απάντηση στους 'Νόμους', όπου παίρνει θέση υπέρ του 'ατόμου', του 'πολίτη', λέγοντας ότι σκοπός της φιλίας μέσα στην οργανωμένη κοινωνία είναι ένας και μοναδικός, πώς δηλ. θα μπορέσει το κάθε μέλος της κοινότητας μέσω της φιλίας να μορφώσει ένα χαρακτήρα σωστό και λειτουργικό. Αν τώρα η κοινότητα αποτύχει μέσω της φιλίας να κάνει κάτι τέτοιο, τότε αυτή η κοινωνία/κράτος είναι αποτυχημένη, κακή, και πρέπει να ανατραπεί¹².

Ο Πλάτων είναι φανατικά απόλυτος στην αποστολή της 'φιλίας' μέσα σε μία υγιή (κατά την γνώμη του πάντοτε) κοινωνία – κράτος, η οποία συνίσταται στο να κάνει τον 'κατώτερο' όσο γίνεται 'καλύτερο' μέσω της καθημερινής συνεργασίας. Αν πρέπει ο 'Α' να είναι φίλος με τον 'Β', τότε ο 'Β' οφείλει να κάνει συνεχώς κάτι καλό για τον 'Α', ει- δάλλως δεν υπάρχει 'φιλία' μέσα στην κοινότητα αυτήν, και φυσικά δεν υπάρχει 'κράτος', ή μάλλον υπάρχει, αλλά είναι κακό και πρέπει οι υγιείς άνθρωποι να το ανατρέψουν. Για να γίνει πιστευτός σ' αυτές τις απόψεις του πα- ρουσιάζει την θεραπευτική μέθοδο, που ακολουθούσε ο Ασκληπιός. Λέει λοιπόν ο Σωκράτης ότι ο Ασκληπιός, όταν επρόκειτο να θεραπεύσει ένα ασθενή, ο οποίος κατά την γνώμη του δεν μπορούσε πλέον να εκτελέσει τα καθήκοντά του μέσα στην κοινότητα, δηλ. να είναι καθ' οιονδήποτε τρόπο 'χρήσιμος' σε κάποιον μέσω της 'φιλίας', τότε τον άφηνε να πεθάνει, διότι τον θεωρούσε άχρηστο τόσο για τον ίδιον, όσο και για την πόλη¹³.

¹⁰ Πλ. Πολιτεία, 519e. *«ἐπελάθου, ἦν δ' ἐγώ, πάλιν, ὃ φιλεῖ, ὅτι νόμῳ οὐ τοῦτο μέλει, ὅπως ἔν τι γένος ἐν πόλει διαφερόντως εὖ πράξει, ἀλλ' ἐν ὅλῃ τῇ πόλει τοῦτο μηχανᾶται ἐγγενέσθαι, συναρμόττων τούς πολίτας πειθοῖ τε καὶ ἀνάγκῃ»* (= ξέχασες, φίλε μου, ότι ο νόμος δεν έχει σκοπό να αφήσει μέσα στην πόλη μια ομάδα να καλοπερνά, αλλά προσπαθεί να ομογενοποιήσει τους πολίτες είτε με το καλό, είτε με το άγριο). Μιλώντας ο Σωκράτης στον Γλαύκωνα ομολογεί ότι οι προσωπικές επιλογές αποκλείονται, ακόμη και με την βία.

¹¹ Η Ουτοπία του Πλάτωνα φαίνεται ξεκάθαρα, αν σκεφτεί κανείς 'τι θα γίνει, όταν μετά από χρόνια πολλά, όλοι, Δημιουργοί και Φύλακες, γίνουν Φιλόσοφοι; Ποιος θα παράγει αγαθά; Ποιος θα προστατεύει την πόλη; Τι είδους Φιλία θα υπάρχει, αφού όντας όλοι Φιλόσοφοι, δεν θα έχει κανείς την ανάγκη της φιλίας του άλλου; Είναι άγνωστο αν ο Πλάτων διερωτήθηκε ποτέ πάνω σ' αυτά τα πρακτικά ζητήματα.

¹² Πλ. Νόμοι, 770c-e *«Για ένα πράγμα έχουμε συμφωνήσει μεταξύ μας, πώς δηλ. μπορούν τα μέλη μιας κοινωνίας να γίνουν καλοί άνθρωποι με αρετή στην ψυχή τους [σ.δηλ. μέσω της φιλίας] (...) Πρέπει να προσπαθούμε προς αυτήν την κατεύθυνση διώχνοντας κάθε ε- μπόδιο. Και είναι καλύτερο ένας πολίτης [ενάρετος που ζει σε μια κακή κοινωνία/κράτος] να το ανατρέψει αυτό το κράτος, ή τουλάχιστον να σηκωθεί να φύγει, αντί να υποκύψει σε συμπολίτες κατώτερους και αναξιοπρεπείς»*.

¹³ Πλ. Πολιτεία, 407d-e

Τρίτον, Η 'Φιλία' με την έννοια του έρωτος.

Η τρίτη αυτή χρήση του όρου 'φιλία' είναι η πλέον ενδιαφέρουσα, αλλά και πιο προβληματική, καθώς το ελληνικό λεξιλόγιο δεν ήταν ξεκάθαρο ως προς την μορφή της ερωτικής σχέσεως, που απέδιδε κάθε ένας απ' τους τρεις συγγενείς μεταξύ τους όρους 'φιλία $\approx$ αγάπη = έρως', και έτσι δεν βοηθούσε στην διάγνωση μιας σχέσεως με διαυγή τρόπο. Ο σύγχυση αυτή δημιουργείται εκ του γεγονότος ότι ο «έρως» για τους Έλληνες είναι τελείως διαφορετικός από εκείνον που δημιούργησε η ευαισθησία της ελληνιστικής εποχής μέσω του ερωτικού μυθιστορήματος, αλλά και ο ρομαντισμός της Δυτικής λογοτεχνίας από τα Μεσαιωνικά κιόλας χρόνια, και που ισχύει μέχρι και σήμερα. Η 'φιλία $\approx$ αγάπη = έρως' των Ελλήνων είναι ένα περίεργο συναίσθημα με μια σοβαρή ιδιομορφία, και με μια ευρεία γκάμα εφαρμογής, καθώς ξεκινούσε από την έλξη που ένοιωθε ένας άνδρας για μια γυναίκα, πέρναγε μέσα απ' την ανδρική ομοφυλοφιλία, και σταματούσε στην όλως περίεργη σεξουαλική σχέση ενός ενηλίκου άρρενος με ένα νεαρό έφηβο, πιο γνωστή ως 'παιδικοί έρωτες'. Σε όλες τις πιο πάνω περιπτώσεις οι έλληνες ανεγνώριζαν τον έρωτα ως κυρίαρχο μοτίβο των αντιστοίχων ενεργειών τους, καθώς παντού η 'φιλία $\approx$ αγάπη = έρως' είναι ένα μονοσήμαντο συναίσθημα εκφραζόμενο μονομερώς από την πλευρά του άρρενος είτε προς την μεριά του θήλεος, είτε και προς εκείνη του άρρενος, ή των νεαρών εφήβων, προκειμένου για την ομόφυλη ερωτική φιλία.

Στο Πλατωνικό 'Συμπόσιο' η Διοτίμα αντιμετωπίζει την φιλία ως ερωτική, και παρόλο που δεν προσδιορίζει το φύλο των δυο συμβαλλομένων σ' αυτήν, φαίνεται ότι αναφέρεται σε ετεροφυλική σχέση. Τονίζει ότι όλοι οι άνθρωποι 'εγκυμονούν' στο σώμα και στο πνεύμα¹⁴, εννοώντας ότι η έννοια της 'αναπαραγωγής' γίνεται και με το σώμα, αλλά και με το πνεύμα. Πνευματική αναπαραγωγή ήταν η έλξη που νοιώθει η ψυχή από το 'κάλλος' που αντικρίζει σε ένα πρόσωπο ή σώμα, και προς την τέλεια μορφή του οποίου θέλει να φτάσει. Αμέσως μετά κάνει το επόμενο βήμα και μετατρέπεται σε Σωματική αναπαραγωγή για να συντελεσθεί ως συνουσία και ως ερωτική φιλία. Η ασχήμια αντιθέτως λειτουργεί απωθητικά. Συνεπώς η ερωτική 'φιλία' παρακινείται από το ανθρώπινο 'κάλλος'.

Εδώ όμως οι δρόμοι χωρίζουν για τον αμόρφωτο και ακαλλιέργητο άνθρωπο, που ζει στον γήινο κόσμο των αισθήσεων, και για τον καλλιεργημένο Πλατωνικό Φιλόσοφο, τον 'μόνιμο κάτοικο' του Κόσμου των Ιδεών. Ο πρώτος σαγηνευμένος από το σωματικό 'κάλλος' του άλλου προσώπου, θα χαθεί μέσα στην σεξουαλική απόλαυση. Ο Φιλόσοφος όμως δεν θα μείνει εκεί, αλλά το 'κάλλος' του ερωτικού συντρόφου θα τον σύρει στην αναζήτηση του 'πρώτου φίλου'. Στην πράξη όλα αυτά προκειμένου για τον Φιλόσοφο σημαίνουν ότι: *Βλέπει ένα ωραίο πρόσωπο → Η ωραιότης του δημιουργεί μέσα του την ανάγκη 'αναπαραγωγής' – συνουσίας → Αυτήν την επιδιώκει, όχι διότι του αρέσει ως πράξη, αλλά διότι μέσω αυτής θα αναζητήσει την Ιδέα της 'Ωραιότητος' στον Κόσμο των Ιδεών.* Άρα λοιπόν σύμφωνα με την Διοτίμα το 'πρώτον φίλον' της 'φιλίας $\approx$ αγάπης = έρωτος' είναι η Ιδέα 'Κάλλος'. Το 'κάλλος' του οποίου ανθρώπινου σώματος θεωρείται πλέον ασήμαντο και ευτελές¹⁵. Συνεπώς αυτή η ερωτική φιλική σχέση λειτουργεί 'μονοσήμαντα', καθώς όταν ο Α 'φιλεί $\approx$ αγαπά $\approx$ έρᾱ ένα/μία Β, περιμένει μέσω αυτής της σχέσεως να εισπράξει την πλήρη αποκάλυψη ενώπιόν του της Ιδέας του 'Κάλλους', δηλ. εν ολίγοις δεν αναμένει από μεριάς της Β καμία μορφή 'φιλίας $\approx$ αγάπης = έρωτος'. Ο ανθρώπινος – αισθητός έρως συντελείται προκειμένου ο φιλόσοφος να οδηγηθεί στον ουράνιο – υπεραισθητό έρωτα.

Τι εννοούσε όμως ο Πλάτων λέγοντας ότι ο Φιλόσοφος μέσω της γήινης – αισθητής ερωτικής φιλίας φτάνει στην υπέργεια, υπερουράνια, υπεραισθητή αντίληψη της Ιδέας του 'Κάλλους' στον Κόσμο των Ιδεών; Σ' αυτό το θέμα είναι απόλυτος και κατηγορηματικός, καθώς ομολογεί ότι ο Φιλόσοφος θα αντικρύσει εμπρός του με τα μάτια του τα ίδια την Ιδέα του 'Κάλλους', η οποία είναι σε βαθμό απόλυτο 'Ωραία' για όλους τους ανθρώπους και για πάντα¹⁶, αλλά και έχει μια ομορφιά θεϊκή¹⁷. Άρα για τον Πλάτωνα η Ιδέα του 'Κάλλους', όπως και κάθε άλλη 'Ιδέα' στον Κόσμο των Ιδεών, έχει φυσική ύπαρξη και οντότητα, και θεάται ως τέτοια που είναι, δηλ. ως 'Ωραία'. Η αντίληψη αυτή του Πλάτωνα για την Ιδέα του 'Κάλλους', αλλά και για όλες τις λοιπές Ιδέες στον Κόσμο των Ιδεών, εμφανίζεται ως 'Αρχέτυπον'¹⁸.

Σύμφωνα με την Πλατωνική θεωρία δεν είναι μόνο οι άνθρωποι εκείνοι, που με το σωματικό τους 'Κάλλος' αλλά και την πνευματική τους επάρκεια διεγείρουν στον άνθρωπο την αίσθηση της ερωτικής φιλίας: είναι συγχρό-

¹⁴ Πλ. Συμπ. 206c1ff. (*πάντες κυοῦσιν γὰρ πάντε ἄνθρωποι καὶ κατὰ τὸ σῶμα καὶ κατὰ τὴν ψυχὴν*)

¹⁵ Πλ. Συμπ. 210c

¹⁶ Πλ. Συμπ. 211a1-5

¹⁷ Πλ. Συμπ. 211e3

¹⁸ Λέγοντας ότι η Πλατωνική Ιδέα λειτουργούσε στην σκέψη του Πλάτωνα ως 'Αρχέτυπον' εννοούμε ότι γι' αυτόν η Ιδέα φερ' επείν 'Κάλλος' όχι μόνο διέθετε όλα τα γνωρίσματα του κάλλους, αλλά ήταν από μόνη της 'όμορφη', υπόδειγμα ομορφιάς. Ο 'Αρχετυπισμός' στην Πλατωνική θεωρία δημιουργεί ιδιαίτερα προβλήματα, όπως λόγου χάριν στην περίπτωση της Ιδέας 'Πολλαπλότητα', η οποία πρέπει πλέον όχι μόνο να διαθέτει όλα τα γνωρίσματα της πολλαπλότητας, αλλά να είναι από μόνης της 'πολλαπλή'. Μία τέτοια ερμηνεία όμως αντιβαίνει στην επιμονή του Πλάτωνα ότι η Ιδέα είναι «Μοναδική» και «Μία». Προφανώς και ο ίδιος ο Πλάτων θα βρήκε δυσκολίες στο να εξηγήσει την δυσκολία που του δημιουργούσε ο 'Αρχετυπισμός' των Ιδεών του.

ως και μη φυσικές υπάρξεις, όπως κοινωνικά και πολιτικά συστήματα και θεωρίες, φιλοσοφικές σκέψεις, επιστημονικές απόψεις, καλλιτεχνικά δημιουργήματα, λογοτεχνικά έργα. Όλα αυτά βέβαια διεγείρουν την ερωτική φιλία λόγω του 'Κάλλους' τους. Για τον Πλάτωνα η ερωτική φιλία για όλα αυτά είναι σημαντικότερη από εκείνην για τα πρόσωπα, τα οποία τα κατατάσσει στην κατώτερη κλίμακα αξιολόγησης ερωτικής φιλίας¹⁹.

Προτερήματα και Μειονεκτήματα της Πλατωνικής Ερωτικής Φιλίας

Ξεκινώντας πρώτα από το προτέρημα που έχει ο τρόπος, με τον οποίον ο Πλάτων είδε την Ερωτική φιλία, πρέπει να πούμε ότι αυτό βρίσκεται στον «Πανερωτισμό»²⁰ στον οποίον μας υποχρεώνει. Η σφοδρή αυτή ερωτική φιλία που νοιώθει ο φιλόσοφος για ό,τι του παρέχει 'Κάλλος', λειτουργεί μέσα του δημιουργικά και γίνεται η αρχή της προόδου για το κοινωνικό σύνολο. Εδώ μπορούμε να φανταστούμε την Ερωτική φιλία να συνάπτεται ανάμεσα στον καλλιτέχνη και την τέχνη του, ανάμεσα στον επιστήμονα και την επιστήμη του, τον εργαζόμενο με την εργασία του, και μέσω ενός ενθουσιασμού που δημιουργεί, να οδηγεί στην ατομική και συλλογική πρόοδο. Επίσης μας κάνει να αποφεύγουμε την επικίνδυνη και παραπλανητική εξιδανίκευση προσώπων γύρω μας, μια κατάσταση που μας οδηγεί σε ηθελημένες αυταπάτες και ψευδαισθήσεις²¹, διότι Πλατωνικός Έρως δεν αποσκοπεί εκεί, αλλά στοχεύει στην αγάπη που θα νοιώσουμε για την Ιδέα του 'Κάλλους', την οποία θα ανακαλύπτουμε μέσω μιας Ερωτικής συνύπαρξης με ένα πρόσωπο.

Όμως η Πλατωνική θεωρία της ερωτικής φιλίας οδηγεί και έμπρακτα αδιέξοδα μέσα στην καθημερινότητα, λες και ο Πλάτων ηθελημένα αποφάσισε να αγνοήσει πλήρως την εφαρμογή των απόψεών του πάνω στις ανθρώπινες σχέσεις τόσο της εποχής του, όσο και κάθε άλλης στο μέλλον. Αγνόησε δηλ. εσκεμμένως το γεγονός ότι όταν βλέπουμε τον 'άλλον' ως αφορμή για να φτάσουμε μέσω του μερικού 'κάλλους', το οποίο εκείνος διαθέτει, στην τέλεια μορφή της ομορφιάς, που βρίσκεται τον Κόσμο των Ιδεών, στην ουσία ποδοπατούμε μια ανθρώπινη προσωπικότητα, αδιαφορούμε για όποια τραύματα θα του προξενήσουμε, όταν εκείνος ανακαλύψει ότι απλώς τον χρησιμοποιήσαμε για άλλους σκοπούς και στόχους²². Ο Πλάτων αδιαφόρησε πλήρως για την δυσκολία που θα αντιμετωπίσει μια τέτοια κοινωνία στις διαπροσωπικές σχέσεις των μελών της, όταν αυτά μάθουν να εκμεταλλεύονται ο ένας τον άλλον, έστω και για ένα ανώτερο σκοπό, όπως αυτός της ανόδου στον Κόσμο των Ιδεών. Για τον Πλάτωνα άντρες και γυναίκες δεν είναι σε καμία περίπτωση 'αντικείμενα' αγάπης, φιλίας ή έρωτος, αλλά 'υποκείμενα', δηλ. ως τέτοια 'υπόκεινται', χρησιμοποιούνται ως μέσα για να φτάσουμε στην Ιδέα της αγάπης ή του έρωτα. Και αν βρίσκονται – δυστυχώς – κάποιοι που νοιώθουν γήινη αγάπη ή έρωτα για ένα πρόσωπο, αυτό το λάθος το κάνουν εξ αιτίας της σαρκικής προκλήσεως.

Τα προβλήματα όμως της Πλατωνικής θεωρίας δεν σταματούν εδώ. Με δεδομένο ότι σ' ένα άτομο θα βρούμε λίγα 'ωραία πράγματα' για να τα αγαπήσουμε, και κατόπιν να αναζητήσουμε τις αντίστοιχες Ιδέες τους, είμαστε υποχρεωμένοι συνεχώς να αναζητάμε νέα πρόσωπα γύρω μας, που θα μας φέρνουν όλο και πιο κοντά στην τέλεια μορφή 'Κάλλους'. Μια τέτοια κατάσταση θα αναγκάσει όλους να σχετίζονται με όλους, και να δημιουργείται έτσι ένα κοινωνικό κοινόβιο, το οποίο όμως έχει το περίεργο χαρακτηριστικό ότι οδηγεί στον 'μονισμό', στην απομόνωση του ανθρώπου – φιλοσόφου από τους λοιπούς γύρω του φίλους ή ερωτικούς συντρόφους²³.

¹⁹ Είναι σημαντικό να έχουμε υπ' όψη μας ότι ο Πλάτων ήταν ομοφυλόφιλος, και για τον λόγο αυτόν θεώρησε πρόπον να υποβαθμίσει την ερωτική φιλία προς τα φυσικά πρόσωπα, για να μη βρεθεί στην ανάγκη να προβάλει το ανδρικό 'Κάλλος', κάτι που θα του δημιουργούσε σοβαρά προβλήματα.

²⁰ Η Ερωτική Φιλία του Πλάτων ξεκινά από την έλξη που ασκεί πάνω μας το 'Κάλλος' ενός προσώπου – σώματος, και καταλήγει στα πολύ σπουδαιότερα 'Κάλλη', όπως λ.χ. σ' αυτό της Τέχνης γενικώς. Ο Φιλόσοφος αγαπά τα πάντα, ό,τι γύρω του λάμπει από 'Κάλλος'.

²¹ Ο σύγχρονος άνθρωπος διαμορφώνει μέσα του ένα πρότυπο μορφής και χαρακτήρα ερωτικού συντρόφου με συγκεκριμένα χαρακτηριστικά, και όποιο πρόσωπο συναντήσει που να πληροί έστω και λίγα απ' αυτά, αμέσως το ερωτεύεται, διότι έχει φροντίσει από πριν να το αναγάγει, εξομοιώσει, ταυτίσει με την εικόνα που έχει διαμορφώσει μέσα του. Αυτό όμως οδηγεί σε μία φρικτή αυταπάτη, την οποίαν όμως θα ανακαλύψει με απογοήτευση εν καιρώ. Η Πλατωνική Ερωτική Φιλία μας αποτρέπει από μία τέτοια παραπλάνηση, διότι μας απαγορεύει την εκ των προτέρων διαμόρφωση μέσα μας πλασματικής εικόνας 'κάλλους', ενώ μας παρακινεί να αναζητήσουμε το τέλει 'κάλλος' στον Κόσμο των Ιδεών, και αυτό να είναι εκείνο που θα ερωτευτούμε.

²² Μια απάντηση εδώ που θα μπορούσε να δώσει ο ίδιος ο Πλάτων είναι πως αυτό δεν θα το νοιώσει ο εκμεταλλευθείς, διότι το ίδιο θα κάνει κι εκείνος.

²³ Βρισκόμαστε δηλ. ενώπιον ενός πραγματικού παραδόξου, δηλ. ο Πλάτων να μας καλεί να συνυπάρχουμε πολύ στενά καθημερινώς μεταξύ μας μόνο και μόνο για να ζούμε μόνοι μας με την χαρά που θα μας δίνει η θέαση του Κόσμου των Ιδεών.

Ο Πλατωνικός Έρωτας

Μπορούμε τώρα πλέον στο τέλος να δώσουμε με ασφάλεια την εικόνα του Πλατωνικού Έρωτος. Αυτός αναπτύσσεται είτε ανάμεσα σε δύο πρόσωπα, είτε και ανάμεσα σε ένα πρόσωπο και σε μία κατάσταση. Ο τρόπος με τον οποίον λειτουργεί ο Πλατωνικός έρωτας είναι ίδιος και στις δύο περιπτώσεις. Προκειμένου δηλ. για τον έρωτα για τα φυσικά πρόσωπα ο Πλάτων τον εξηγεί ως εξής: «μέσα μας έχουμε την τάση της δημιουργίας ενός σχήματος 'Κάλλους' του οποίου την απομίμηση βλέπουμε στο φυσικό πρόσωπο απέναντί μας». Εδώ όμως χρειάζεται προσοχή σε τούτο: Ο Πλατωνικός έρωτας δεν είναι ο πνευματικός έρωτας δύο ανθρώπων, όπως επίσης δεν είναι ο έρωτας ενός δικού μας προτύπου που έχουμε μέσα στο μυαλό μας. **Πλατωνικός έρωτας είναι** η γοητεία που ασκεί πάνω μας, ας πούμε μία γυναίκα, και με αφορμή αυτήν την γοητεία ερωτευόμαστε την **ιδέα του 'κάλλους'**, η οποία βρίσκεται στον Κόσμο των Ιδεών. Απλώς χρησιμοποιούμε τον/την ερώμενο/η μόνο και μόνο για να φτάσουμε σ' αυτήν την Ιδέα. Δεν αγαπάμε αυτόν/ήν, αλλά την Ιδέα που βρίσκεται στον κόσμο των Ιδεών, όπως επίσης δεν αγαπάμε την 'εικόνα' κάποιου προσωπικού κρυφού ειδώλου, που έχουμε απο καιρό φτιάξει μέσα μας, και απλώς ψάχνουμε να το βρούμε μέσα στην κοινωνία· αυτό δεν είναι Πλατωνικός έρωτας. Επίσης στον Πλατωνικό έρωτα ο ερώμενος/η δεν ασκεί καμιάς μορφής ερωτική τυραννία πάνω στον εραστή, δεν υπάρχει δηλ. ερωτικός πόνος, διότι ο εραστής γνωρίζει ότι ο ερώμενος/η **είναι απλώς το μέσον κι όχι ο σκοπός του έρωτά του**. Το ίδιο συμβαίνει και με τα φαινόμενα, τις καταστάσεις, τις έννοιες. Δηλ. αγαπάμε την μουσική όχι για να την εκφράσουμε, την τελειοποιήσουμε ή μέσω αυτής πολύ περισσότερο να αναδειχθούμε στην κοινωνία, αλλά για να μπορέσουμε μέσω αυτής να οδηγηθούμε στην ανακάλυψη του τέλειου 'μουσικού' εν προκειμένω 'κάλλους'. Ομοίως και την Δημοκρατία την αγαπάμε και αποκτάμε φιλική – ερωτική σχέση μαζί της, προκειμένου να ανακαλύψουμε την κρυμμένη στον Κόσμο των Ιδεών Ιδέα της Δημοκρατίας, και να την βάλουμε να λειτουργήσει στην δική μας κοινωνία.